

Nadat Adamsberg honderdzesendertig kilometer had gereden om Haroncourt te bereiken, het dorp in de Eure, was zijn colbert in de auto gedroogd. Hij hoefde hem alleen nog maar met een vlakke hand glad te strijken voordat hij hem weer aan kon trekken, en hij ging op zoek naar een café waar hij in de warmte het tijdstip van zijn afspraak kon afwachten. Op zijn gemak op een versleten bank gezeten met een biertje voor zich, bestudeerde de commissaris de groep die net luidruchtig de ruimte in beslag had genomen en hem uit een halfslaap had gewekt.

‘Zal ik je ’ns wat zeggen?’ vroeg een grote blonde man terwijl hij zijn pet met zijn duim naar achteren schoof.

Of de ander het nou wilde of niet, dacht Adamsberg, hij zou het zeggen.

‘Zal ik je ’ns wat zeggen?’ herhaalde de man. ‘Van zoiets ...’

‘Krijg je dorst.’

‘Precies, Robert’, stemde zijn buurman met hem in en hij schonk zes flinke glazen in.

Die grote, als een boomstam zo forse, blonde man heette dus Robert. En hij had dorst. Het borreluurtje was aangebroken, de hoofden zakten tussen de schouders, de handen lagen om de glazen geslagen en de kinnen werden in het offensief vooruitgestoken. Zodra het angelus in het dorp luidde, brak het uur van de ceremoniële bijeenkomst van de mannen aan, het uur van de uitspraken en hoofdknikken, het uur van de verheven en onbeduidende plattelandsretoriek. Adamsberg kende het op zijn duimpje. Hij was tijdens het refrein geboren, en met deze plechtige muziek opgegroeid, hij kende het ritme en de thema’s, de variaties en contrapunten, hij kende de protagonisten. Robert had zojuist met de eerste streek van zijn strijkstok ingezet en alle andere instrumenten zouden zo in een onveranderlijke volgorde invallen.

‘Ik zal je nog ’ns wat zeggen’, begon de man links van hem. ‘Je krijgt er niet alleen dorst van. Je wordt er beroerd van.’

‘Precies.’

Adamsberg draaide zijn hoofd om beter te kunnen zien wie de nederige maar noodzakelijke taak had om, als een bas, iedere wending in de conversatie te fraseren, te bekrachtigen. Klein en mager, het was de zwakste onder hen. Zoals het hoort, hier net als elders.

‘Wie dit heeft gedaan,’ sprak een man met een kromme rug aan het hoofd van de tafel, ‘dat is geen mens.’

‘Dat is een beest.’

‘Erger dan een beest.’

‘Precies.’

Introductie van het thema. Adamsberg haalde zijn aantekenboekje tevoorschijn, dat nog golfde van het vocht, en hij begon de gezichten van de acteurs te tekenen. Normandische koppen, daar viel niet aan te twifelen. Hij herkende bij hen de gelaats-trekken van zijn vriend Bertin, een nakomeling van Thor, de god van de donder, die een café had op een plein in Parijs. Allemaal vierkante kaken en hoge jukbeenderen, allemaal blond haar en een lichtblauwe, wat ontwijkende blik. Het was voor het eerst dat Adamsberg het land van de zompige weiden, het land van Normandië betrad.

‘Volgens mij’, vervolgde Robert, ‘is het een jonge knul. Een gek.’

‘Een gek is niet per se jong.’

Contrapunt, ingebracht door de oudste onder hen, degene die aan het hoofd van de tafel zat. De gezichten draaiden zich geestdriftig naar de grijsaard.

‘Want een jonge gek wordt op den duur een oude gek.’

‘Dat is maar de vraag’, bromde Robert.

Dus Robert had de moeilijke, maar evenzeer onmisbare rol van tegenspreker van de grijsaard.

‘Dat is helemaal niet de vraag’, antwoordde de oude man. ‘Maar het is wel zo dat wie dit heeft gedaan wel gek moet zijn.’

‘Een barbaar.’

‘Precies.’

Herneming van het thema en uitwerking.

‘Want je hebt doden en doden’, kwam de buurman van Robert tussenbeide, wat minder blond dan de anderen.

‘Dat is maar de vraag’, zei Robert.

‘Dat is helemaal niet de vraag’, kapte de grijsaard hem af. ‘De vent die dit heeft gedaan, was er alleen maar op uit om te doden. Twee schoten in de zij, meer niet. Hij heeft niet eens iets van het kadaver meegenomen. Weet je hoe ik zo iemand noem?’

‘Een moordenaar.’

‘Precies.’

Adamsberg was gestopt met tekenen en luisterde aandachtig. De oude man draaide zich naar hem om en liet zijn blik over hem heen glijden.

‘Maar goed,’ zei Robert, ‘Brétilly hoort toch niet bij ons, dat ligt wel dertig kilometer verderop. Dus, waarom zouden we er nog een woord aan vuilmaken?’

‘Omdat het een schande is, Robert, daarom.’

‘Volgens mij is het geen vent uit Brétilly, maar is het een laffe daad van een Parijsenaar. Wat denk jij, Angelbert?’

Dus de grijsaard die het tafelgezelschap leidde heette Angelbert.

‘Ik geef toe dat Parijsenaars gekker zijn dan anderen’, zei hij.

‘Wat wil je met zo’n leven.’

Er viel een stilte aan tafel, enkele gezichten draaiden zich vluchtig om naar Adamsberg. Het is onvermijdelijk dat tijdens het uur waarop de mannen bijeenkomen de indringer wordt opgemerkt, gewogen en vervolgens wordt afgewezen of opgenomen. In Normandië net als elders, en misschien wel eerder dan elders.

‘Waarom zou ik een Parijsenaar zijn?’ vroeg Adamsberg rustig.

De grijsaard wees met zijn kin naar het boek dat op het tafeltje van de commissaris lag, vlak bij zijn glas bier.

‘Dat kaartje’, zei hij. ‘Dat u als bladwijzer gebruikt. Dat is een kaartje van de Parijse metro. Dat herkennen we heus wel.’

‘Ik ben geen Parijzenaar.’

‘Maar u komt niet uit Haroncourt.’

‘Uit de Pyreneeën, uit de bergen.’

Robert hief een hand op en liet hem toen hard op tafel vallen, alsof er een loden deksel op tafel denderde en hij concludeerde: ‘Een Gascogner.’

‘Een Béarnais’, preciseerde Adamsberg.

Begin van het oordeelvormende beraad.

‘Die hebben ons behoorlijk wat problemen bezorgd, die bergbewoners’, meende Hilaire, een wat minder oude maar kale oude man, die aan het andere eind van de tafel zat.

‘Wanneer?’ vroeg de donkerste.

‘Maak je niet druk, Oswald, dat was lang geleden.’

‘De Bretons ook, misschien nog wel meer. Het zijn niet de Béarnais die de Mont-Saint-Michel van ons af willen pikken.’

‘Nee’, erkende Angelbert.

‘U ziet er bepaald niet uit als een vent uit een Vikingboot’, waagde Robert terwijl hij hem onderzoekend opnam. ‘Waar komen de Béarnais vandaan?’

‘Uit de bergen’, antwoordde Adamsberg. ‘Ze zijn in een stroom lava door de berg uitgespuugd, van de hellingen afgegleden en vervolgens gestold; zo zijn de Béarnais ontstaan.’

‘Inderdaad’, zei de man in de rol van bekrachtiger.

De mannen wachtten, ze eisten stilzwijgend een verklaring van de aanwezigheid van een vreemdeling in Haroncourt.

‘Ik ben op zoek naar het kasteel.’

‘Dat kan. Daar wordt vanavond een concert gegeven.’

‘Ik begeleid een van de musici.’

Oswald trok het plaatselijke krantje uit zijn binnenzak en vouwde het netjes uit.

‘Dit is een foto van het orkest’, zei hij.

Uitnodiging om naar de tafel te komen. Adamsberg overbrugde de afstand van enkele meters met zijn glas in de hand en

bekeek de pagina die Oswald hem voorhield.

‘Deze,’ zei hij en hij legde een vinger op de krant, ‘de altvioliste.’

‘Die knappe vrouw?’

‘Ja.’

Robert schonk nog eens in, zowel om het belang van de onderbreking te markeren als om een tweede glas achterover te kunnen slaan. Op dit moment werden de gemoederen van de verzamelde mannen beziggehouden door een archaisch probleem: de vraag wat deze vrouw van de indringer zou kunnen zijn. Zijn minnares? Echtgenote? Zus? Vriendin? Nicht?

‘En u begeleidt haar,’ herhaalde Hilaire.

Adamsberg knikte. Er was hem verteld dat Normandiërs nooit een rechtstreekse vraag stellen, een legende, dacht hij, maar hij zag zich nu geconfronteerd met een zuivere demonstratie van deze trotse stilte. Te veel vragen is je blootgeven, en zo gauw je je blootgeeft ben je niet langer een man. Onthand wendde de groep zich tot de grijsaard. Angelbert haalde zijn nagels schrapend over zijn slecht geschoren kin.

‘Omdat ze uw vrouw is,’ verklaarde hij.

‘Was,’ zei Adamsberg.

‘Maar u begeleidt haar niettemin.’

‘Uit hoffelijkheid.’

‘Natuurlijk,’ zei de bekrachtiger.

‘Vrouwen,’ vervolgde Angelbert met lage stem, ‘de ene dag heb je ze, de volgende dag niet meer.’

‘Je wilt ze niet als je ze hebt,’ gaf Robert als commentaar, ‘je wilt ze wel als je ze niet meer hebt.’

‘Je verliest ze,’ bevestigde Adamsberg.

‘Het is de vraag hoe,’ waagde Oswald.

‘Uit onhoffelijkheid,’ verklaarde Adamsberg. ‘Tenminste, in mijn geval.’

Kijk, dit was nou een man die zich niet verschool en die problemen met vrouwen had gehad, dat leverde hem twee punten op in dit mannengezelschap. Angelbert wees hem een stoel aan.

‘Je hebt nog wel even de tijd om te gaan zitten’, stelde hij hem voor.

Overschakeling op het tutoyeren, voorlopige acceptatie van de bergbewoner in het gezelschap van de Normandische platelanders. Er werd een glas witte wijn naar hem toe geschoven. De mannenbijeenkomst telde die avond een nieuw lid, wat de volgende dag uitgebreid zou worden besproken.

‘Wie is er gedood? In Brétilly?’ vroeg Adamsberg nadat hij de nodige slokken had gedronken.

‘Gedood? Je bedoelt “om zeep gebracht”? “Afgeslacht als de eerste de beste arme sukkel”?’

Oswald trok een ander krantje uit zijn zak, gaf het aan Adamsberg en wees naar een foto.

‘Eigenlijk’, zei Robert, die de draad niet verloor, ‘kun je beter eerst onhoffelijk zijn en daarna hoffelijk. Tegenover vrouwen. Dat levert minder problemen op.’

‘Wie weet’, zei de oude man.

‘Wie zal het zeggen’, voegde de bekrachtiger eraan toe.

Adamsberg keek met opgetrokken wenkbrauwen naar de foto in het blad. Er lag een roodbruin hert in zijn eigen bloed en eronder stond: ‘Gruwelijk bloedbad in Brétilly.’ Hij sloeg het krantje dicht en las de naam: *De Jachtmeester van het Westen*.

‘Jaag jij?’ vroeg Oswald.

‘Nee.’

‘Dan begrijp je dit niet. Zo’n hert, en al helemaal geen achtender, dat schiet je niet zomaar dood. Dat is barbaars.’

‘Zevenender’, corrigeerde Hilaire.

‘Het spijt me’, zei Oswald en zijn toon verhardde. ‘Dit is een achtender.’

‘Een zevenender.’

Botsing en dreigende breuk. Angelbert nam het heft in handen.

‘Dat is op die foto niet goed te zien’, zei hij. ‘Zeven of acht.’

Iedereen nam opgelucht een slok. Niet dat een scheldpartij niet van tijd tot tijd onontbeerlijk is voor de muziek van man-

nen, maar vanavond, met die indringer, lagen de prioriteiten anders.

‘Dat,’ zei Robert en hij wees met zijn dikke vinger naar de foto, ‘dat is niet het werk van een jager. Die vent heeft niets van het dier meegenomen, geen poot, geen trofee, niets.’

‘Trofee?’

‘Het gewei en de rechtersvoerpoot. Die vent heeft alleen voor de lol zijn buik opengesneden. Het is een gek. En wat doen de smerissen van Évreux? Niets. Het kan ze geen barst schelen.’

‘Omdat het geen moord is,’ zei een tweede tegenspreker.

‘Zal ik je ’ns wat zeggen? Mens of beest, als een vent in staat is iets op zo’n manier om zeep te helpen, dan spoort-ie niet. En wie zegt ons dat-ie hierna niet een vrouw zal vermoorden? Ook een moordenaar oefent.’

‘Dat is waar,’ zei Adamsberg, die de twaalf ratten uit de haven van Le Havre weer voor zich zag.

‘Maar smerissen zijn zo dom, zoiets komt niet eens in hun kop op. Ze zijn zo stom als het achtereind van een varken.’

‘Het is maar een hert,’ maakte de bezwaarde bezwaar.

‘Jij bent al net zo stom, Alphonse. Als ik smeris was, ik garandeer je, dan ging ik op zoek naar die vent, en wel zo snel mogelijk.’

‘Ik ook,’ mompelde Adamsberg.

‘Ah, zie je wel. Zelfs de Béarnais is ’t hiermee eens. Want zo’n slachting, knoop dat in je oren, Alphonse, betekent dat er hier een idioot rondloopt. En geloof me, want ik vergis me nooit, we zullen hier meer van horen.’

‘De Béarnais is het hiermee eens,’ voegde Adamsberg eraan toe, terwijl de oude man hem opnieuw een glas inschonk.

‘Ah, zie je wel. En de Béarnais is nog wel geen jager.’

‘Nee,’ zei Adamsberg. ‘Hij is een smeris.’

Angelbert staakte zijn handeling, de fles witte wijn bleef halverwege het schenken boven het glas hangen. Adamsberg ving zijn blik op. De krachtmeting begon. Met een nauwelijks zichtbare beweging van zijn hand gaf de commissaris te kennen dat

hij graag wilde dat zijn glas werd gevuld. Maar Angelbert verroerde zich niet.

‘We houden hier niet zo van smerissen’, sprak Angelbert met een nog steeds onbeweeglijke arm.

‘Dat doen ze nergens’, verduidelijkte Adamsberg.

‘Hier nog minder dan elders.’

‘Ik zei niet dat ik van smerissen hou, ik zei dat ik er een ben.’

‘En je houdt niet van ze?’

‘Waarom zou ik?’

De oude man kneep zijn ogen toe om zich nog beter te concentreren op dit onverwachte duel.

‘Waarom ben je er dan een?’

‘Uit onhoffelijkheid.’

Dit snelle antwoord ging alle mannen boven hun pet, inclusief Adamsberg, hij zou niet hebben geweten hoe hij zijn eigen woorden had moeten uitleggen. Maar niemand durfde zijn onbegrip te laten blijken.

‘Natuurlijk’, concludeerde de bekrachtiger.

En de handeling van Angelbert, als in een film een moment lang bevroren, hervatte zijn loop, de hand boog voorover en het glas van Adamsberg werd alsnog gevuld.

‘Waar?’ vroeg Adamsberg, op het afgeslachte hert wijzend. ‘En wanneer is dit gebeurd?’

‘Een maand geleden. Hou de krant maar als het je interesseert. De smerissen van Évreux kan het geen barst schelen.’

‘Zo stom als het achtereind van een varken’, zei Robert.

‘Wat is dit?’ vroeg Adamsberg, op een vlek naast het kadaver wijzend.

‘Zijn hart’, zei Hilaire vol walging. ‘Hij heeft hem eerst twee kogels tussen zijn ribben gejaagd, daarna met een mes zijn hart eruit gesneden, wat-ie vervolgens tot moes heeft geslagen.’

‘Is dat een traditie? Het hart van het hert eruit halen?’

Er werd opnieuw een moment gearzeld.

‘Leg het hem uit, Robert’, beval Angelbert.

‘Het verbaast me dat jij als bergbewoner niets van de jacht

afweet', gaf Robert als commentaar.

'Ik ben weleens met de volwassenen mee geweest', erkende Adamsberg. 'Maar ik heb net als alle kinderen alleen op duiven gejaagd.'

'Maar toch.'

'Meer niet.'

'Als je een stuk hebt gestrekt,' legde Robert uit, 'dan vil je het dier en je spreidt zijn vacht uit. Daarna snij je zijn rechterspoot en bouten af. Maar je komt niet aan zijn ingewanden. Je keert hem om en neemt hem zijn lendenen af. En dan hak je zijn kop eraf, voor het gewei. En als je klaar bent, wikkel je het dier in zijn vacht.'

'Precies.'

'Maar, verdomme, je komt niet aan het hart. Vroeger, ja, toen kwam dat wel voor. Maar we hebben ons ontwikkeld. Tegenwoordig blijft het hart in het dier.'

'Wie deed dat dan?'

'Maak je niet druk, Oswald, dat was lang geleden.'

'Maar deze vent was er alleen op uit om hem te doden en te verminken', zei Alphonse. 'Hij heeft niet eens de geweastangen meegenomen. Dat is toch het enige wat mensen willen die niets van de jacht afweten.'

Adamsberg sloeg zijn ogen op naar het grote gewei dat aan de muur van het café boven de deur hing.

'Nee', zei Robert. 'Dat is pet.'

Nep, vertaalde Adamsberg.

'Zachter', zei Angelbert en hij wees naar de bar waar de cafébaas domino speelde met twee knullen, die nog te onervaren waren om deel uit te maken van de mannengroep.

Robert wierp een blik op de cafébaas en wendde zich toen weer tot de commissaris.

'Hij is import', lichtte hij zachter toe.

'Dat wil zeggen?'

'Hij is niet van hier. Hij komt uit Caen.'

'Caen, ligt dat dan niet in Normandië?'

Er werden blikken gewisseld, er werd gefronst. Moesten ze de bergbewoner nou wel of niet informeren over een onderwerp dat zo intiem is? Dat zo gevoelig ligt?

‘Caen ligt in de Basse-Normandie’, legde Angelbert uit. ‘En je bent hier in de Haute-Normandie.’

‘Is dat van belang?’

‘Het laat zich niet vergelijken. Het echte Normandië is de Haute-Normandie, en dat is hier.’

Zijn kromme vinger wees naar de houten tafel, alsof de Haute-Normandie zojuist was gereduceerd tot de omvang van het café van Haroncourt.

‘Kijk uit,’ voegde Robert eraan toe, ‘ze zullen daarginds, in de Calvados, het tegendeel beweren. Maar geloof ze niet.’

‘Oké’, beloofde Adamsberg.

‘En bij die arme zielen regent het altijd.’

Adamsberg keek naar de ramen, waar de regen voortdurend langs stroomde.

‘Je hebt regen en regen’, legde Oswald uit. ‘Hier regent het niet, hier miezert het. Kennen jullie dat ook? Die rivaliteit?’

‘Jawel’, erkende Adamsberg. ‘Er is weleens strijd tussen de vallei van de Pau en de vallei van Ossau.’

‘Ja’, bevestigde Angelbert, alsof hij dit al wist.

Hoezeer Adamsberg ook gewend was aan de gedragen muziek van het mannenritueel, hij begreep dat de conversatie van Normandiërs, in overeenstemming met hun reputatie, veel trager verliep dan elders. Het waren zwijgers. Hier kwamen de zinnen moeizaam tot stand, voorzichtig, argwanend, met ieder woord werd het terrein afgetast. Er werd niet luid gesproken, de koe werd niet direct bij de hoorns gevat. Er werd omheen gedraaid, alsof het direct ter tafel brengen van een onderwerp even grof was als er een stuk vlees op smijten.

‘Waarom is het nep?’ vroeg Adamsberg en hij wees naar het gewei dat boven de deur hing.

‘Omdat het een afgeworpen gewei is. Dat is aardig als decoratie, of om mee te pronken. Ga maar kijken, als je me niet

gelooft. Je kunt de rozenkrans zien, die ligt aan de basis van het gebeente.'

'Is het gebeente?'

'Je weet er ook helemaal niets van, hè?' zei Alphonse treurig, alsof het hem speet dat Angelbert zo'n onbenul in de groep had toegelaten.

'Het is gebeente', bevestigde de oude man. 'Het is de schedel van het dier die naar buiten groeit. Dat komt alleen voor bij de hertachtigen.'

'Stel je voor dat onze schedel naar buiten zou groeien', zei Robert, die even wegdroomde.

'Met de gedachten eraan?' vroeg Oswald met een zuinig lachje.

'Dat zal in jouw geval niet veel wegen.'

'Handig voor een smeris,' merkte Adamsberg op, 'maar ris- kant. Dan zie je direct wat iemand allemaal denkt.'

'Precies.'

Er viel een stilte, tijd voor een overpeinzing en tegelijkertijd voor de derde ronde.

'Waar weet jij veel van? Afgezien van smerissen?' vroeg Oswald.

'Stel geen vragen', beval Robert. 'Hij weet wat hij weten wil. Vraagt hij jou soms waar jij veel van weet?'

'Van vrouwen', zei Oswald.

'Nou, hij ook. Anders had hij die van hem niet verloren.'

'Precies.'

'Veel van vrouwen weten en veel van de liefde weten, dat heeft niets met elkaar te maken. Vooral niet in het geval van vrouwen.'

Angelbert rechtte zijn rug, alsof hij zo zijn herinneringen wilde verjagen.

'Leg het hem uit', zei hij, naar Hilaire gebarend en vervolgens met zijn vinger op de foto tikkend van het opengesneden hert.

'Het mannetje verliest ieder jaar zijn gewei.'

'Waarom?'

‘Omdat het hem in de weg zit. Hij draagt het gewei voor het gevecht, om een vrouwtje te winnen. Als dat is gebeurd, valt het af.’

‘Jammer’, zei Adamsberg. ‘Het is zo mooi.’

‘Alles wat mooi is,’ zei Angelbert, ‘is gecompliceerd. Het is zwaar, weet je, en het blijft achter takken haken. Het valt na het gevecht vanzelf af.’

‘Zoals geschut wordt stilgelegd, als je dat liever hebt. Zo gauw hij een vrouwtje heeft, legt hij zijn wapens neer.’

‘Vrouwen zijn gecompliceerd’, zei Robert, die nog steeds zijn eigen gedachten volgde.

‘Maar mooi.’

‘Dat zei ik toch’, zuchtte de oude man. ‘Hoe mooier, hoe gecompliceerder. Je kunt niet alles begrijpen.’

‘Nee.’

‘Wie weet.’

Vier mannen namen, zonder dat het afgesproken was, tegelijk een slok.

‘Het valt af, en dan heet het een “afgeworpen gewei”’, hernam Hilaire het thema. ‘Die pluk je zo uit het bos, net als champignons. Maar het gewei dat in de jacht is veroverd, dat kap je van de kop van het dier. Snap je? Dat leeft.’

‘Maar de moordenaar geeft geen donder om een levend gewei’, zei Adamsberg, terugkerend naar het beeld van het open-gesneden hert. ‘Die is alleen maar geïnteresseerd in de dood. Of in het hart.’

‘Precies.’